

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIM VAZIRLIGI

AJINIYOZ NOMIDAGI
NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

"Tasdiqlayman"
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
M. Ibragimov
2025- yil « 19 »

QALAMTASVIR
FANI SILLABUSI
Kunduzgi bo'lim uchun
1-kurs

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi: 110000 – Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi: 60110500 – Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi

Nukus – 2025

Modul / Fan sillabusi

Tasviriy san'at va texnologik ta'lim fakulteti

60110500 – Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi ta'lim yo'nalishi

Fan/modul:	Qalamtasvir
Fan/modul turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	QalamT11209
Yil:	2025-2026
Kursga ajratilgan semestr:	1-2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va jami semestrga ajratilgan soatlar:	Ja'mi:
	270
Jami auditoriya mashg'ulot soatlari:	108
Ma'ruza	-
Amaliy mashg'ulotlar	60+48
Laboratoriya	-
Mustaqil ta'lim	90+72
Kredit miqdori:	5+4
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	O'zbek

1. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad qalamtasvir - barcha tasviriy san’at turlarining; rangtasvir, dekorativ amaliy san’at, grafika, xaykaltaroshlikning asosi sifatida bo‘lajak pedagog rassomlarga borliqni ko‘rib-kuzatib to‘g‘ri tasvirlash, idrok etish, qo‘l, ong va sezgi organlarini shakllantirish hamda bo‘lajak rassom-pedagoglarni tasviriy san’at asoslariga o‘rgatishni maqsad qilib qo‘yadi.

Fanning vazifasi - boshqa ixtisoslik fanlari qatorida bo‘lajak o‘qituvchi-rassomlarni tayyorlashda asosiy mezon hisoblanib, u talabalarga amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazish orqali olib boriladi. Shuni ta’kidlash kerakki, amaliy mashg‘ulotlar nazariy bilimlar qatori bo‘lajak rassom-pedagoglarga ularning keyingi pedagogik va ijodiy faoliyatlarida muhim o‘rin tutadi.

2. Mashg‘ulotlar shakli: amaliy mashg‘ulot (A)

1-semestr

A1	Realistik qurilish qonunlari tekislikdagi tasvirlar va buyum shaklini muhitda aks ettirish. Atrof muhitdagi oddiy shakllar. Tekislikda buyumni qo‘yish. <i>Законы построения реалистического изображения на плоскости и воспроизведения предметной формы в среде). (Простые формы в среде. Постановка предмета на плоскости)</i>¹.
A2	Geometrik shakllar va jismlardan tashkil topgan natyurmort.
A3	Qalamtasvir fani tasviriy san’atning asosi sifatida. Qalamtasvir fanining maqsad va vazifalari.
A4	Shaklni konstruktiv tahlil qilish. Qalamtasvir fanini muhim xususiyati va obrazli ifodalash.
A5	Soya yorug‘ jihatlari qalamtasvir fanining asosiy vositasi sifatida ahamiyatini o‘rganish.
A6	Geometrik jismlarning yorug‘ va soya joylarini belgilab, tus jihatlarini topish.
A7	Natyurmort kompozitsiyadagi hajmdorlikni, fazoviylikni ifodalash. Natyurmortni yaxlit bir butunlikda tugallash.
A8	Muhitdagi murakkab shakllar. Tekislik bilan o‘zaro ta’sir. Tekislikda

¹ <https://msk.postupi.online/vuz/fakultet-iskusstv-mgu/programma/8971/.pdf> (МГУ имени М.Ломоносова – Россия)

	buyumni qo'yish. (Сложные формы в среде. Взаимодействие с плоскостью. Постановка предмета на плоскости)². Gipsli rozetka ishtirokida natyurmort.
A9	Chiziqli va havo perspektivasi haqida asosiy tushunchalar.
A10	Chiziqli va havo perspektivasini qo'llagan holda qalamchizgi va qoramalar ishlashni o'rganish.
A11	Natyurmortdagi gips naqshli rozetkaning yorug' va soyalarini belgilab, tus jihatlarini topish.
A12	Gips rozetkada yorug' va soya jihatlarini shtrixlashorqali tasvirlash usullarini o'rganish.
A13	Kompozitsiyadagi hajmdorlikni, fazoviylikni ifodalash.
A14	Gips rozetkadan tashkil topgan natyurmortni yaxlit bir butunlikda tugallash
A15	Masshtabdagi predmet shakli. Turli kattalikdagi ob'ektlarning tasvirda fazoviy sintezi. (Предметная форма в масштабе. Пространственный синтез в изображении разновеликих объектов)³.
A16	San'at atributlardan tuzilgan natyurmortning qalamtasviri.
A17	Oltin kesim qonuni, kompozitsiya markazi, simmetriya va assimetriya haqida tushuncha
A18	Kapitel bo'lagini konstruktiv tahlil qilish orqali qurilishini qog'oz yuzasida mashq qilish.
A19	Qalamtasvir fanini muhim xususiyati va obrazli ifodalash. San'at atributlaridan kapitelning turlarini, tuzilishini ahamiyatini o'rganish.
A20	Kompozitsiyani qog'oz yuzasida konstruktiv qurilishini, joylashtirishni tekshirish va tushlash orqali uning hajmini ko'rsatish.
A21	Kapitel bo'lagini yorug' va soya qonuniyatlariga amal qilgan holda umumlashtirish.
A22	Natyurmort kompozitsiyasini yakuniy bosqichini bajarish
A23	Uy-ro'zg'or buyumlaridan tashkil topgan murakkab natyurmort. Kompozitsiya markazi, simmetriya va assimetriya haqida tushuncha
A24	Kompozitsiya markazi, simmetriya va assimetriya haqida tushuncha.

² <https://msk.postupi.online/vuz/fakultet-iskusstv-mgu/programma/8971/.pdf> (МГУ имени М.Ломоносова – Россия)

³ <https://msk.postupi.online/vuz/fakultet-iskusstv-mgu/programma/8971/.pdf> (МГУ имени М.Ломоносова – Россия)

A25	Chizikli va havo perspektivasini qo‘llagan holda natyurmort buyumlarini qog‘oz yuzasida konstruktiv qurilishini, joylashtirish
A26	Chizikli va havo perspektivasini qo‘llagan holda natyurmort buyumlarini qog‘oz yuzasida konstruktiv qurilishini, joylashtirish
A27	Natyurmort buyumlarini qog‘oz yuzasida joylashtirish
A28	Turli shakl va fakturali uy-ro‘zg‘or buyumlarini bir biriga nisbati, hajmi, xossasiga, materialiga qarab buyumning o‘ziga xos jihatlarini tus orqali ko‘rsatish
A29	Natyurmort buyumlarida yorug‘ va soya qonuniyatlariga amal qilib tushlash bosqichi.
A30	Natyurmort kompozitsiyasini yakuniy bosqichini bajarish
2-semestr	
A31	Mashhur haykaltarosh B.Mikelanjeloning David haykali boshining bo‘lamlari ishtirokida natyurmort kompozitsiyasi (burun, quloq, lab, ko‘z)
A32	David boshining bo‘lamlari, lab bo‘lagi qalamtasviri. Portret, plastik anatomiya, perspektiva qonunlariga asoslangan holda burun modelini qurishni o‘rganish.
A33	Burun modelni o‘rganish, qisqa muddatli chizgilarni bajarish, konstruktiv qurilishini topish
A34	Ko‘z modelini nisbatlarini to‘g‘ri ifodalab tasvirlash.
A35	Ko‘z modelini yorug‘-soya qonunlariga amal qilgan holda vazifani tushlash.
A36	Quloq modelini yorug‘-soya qonunlariga amal qilgan holda vazifani tushlash va yakunlash.
A37	Quloq modelini konstruktiv qurilishini topish. B.Mikelanjeloning David haykali boshining bo‘lamlari qalamtasviri.
A38	Umumlashtirish va ishni yakuniga yetkazish
A39	Kesik bosh gips namunasini qalamtasviri
A40	Odam boshining qurilishi haqida ma’lumot.

A41	Modelni o‘rganish, kesib ishlash usulida mashq qilish.
A42	Kesik bosh gips namunasini qisqa muddatli chizgilarni bajarish.
A43	Kesik bosh gips namunasini konstruktiv qurish va tushlash.
A44	Kesik bosh nisbatlarini to‘g‘ri ifodalab tasvirlash.
A45	Kesik bosh gips namunasini yakuniy bosqichi.
A46	Umumlashtirib yaxlit bir butunlikda yakunlash.
A47	Antik davrga mansub gipsdan ishlangan bosh niqobi namunasining qalamtasviri
A48	Odam boshining anatomik qurilishi haqida ma’lumot.
A49	Antik davrga mansub gipsdan ishlangan bosh namunasi orqali inson yuz mushaklarini o‘rganish.
A50	Modelni o‘rganish, qisqa muddatli chizgilarni bajarish.
A51	Konstruktiv qurishini topish. Bosh nisbatlarini to‘g‘ri ifodalab tasvirlash.
A52	Yorug‘-soya qonunlariga amal qilgan holda vazifani tushlash.
A53	Yorug‘-soya qonunlariga amal qilgan holda vazifani tushlash.
A54	Antik davrga mansub gipsdan ishlangan bosh namunasini umumlashtirish va ishni yakuniga yetkazish.

№	3. Mustaqil ta’lim	Dars soat
1	Geometrik shakllarni chiziqli konstruktiv qurilishini tasvirlashga oid mashqlar bajarish (Shar, silindr, konus, kub, prizma)	14
2	Gipsli naqshli rozetka ishtirokida natyurmortning qalamtasviri (Daraxt yoki gul bargi va ko‘za, mevalardan iborat natyurmort kompozitsiyasi)	14
3	Murakkab holatdagi turli mato burmalari bilan natyurmort qalamtasvirini bajarish	14
4	Uy ro‘zg‘or buyumlari va sabzovatlardan tuzilgan natyurmortning qalamtasviri	14

5	Samovar, choynak, piyola va mevalardan tashkil topgan murakkab bo‘lmagan natyurmort	14
6	Inson bosh suyagini yuqoridan va yon tomondan tasvirlash	20
7	David boshining bo‘laklari qalamtasviri (burun, quloq, lab, ko‘zlarning turli holatlardagi tasvirlari)	18
8	Inson boshini kesib ishlash usullarini mashq qilish	18
9	Anatomik bosh namunasining qalamtasviri. Ekorshe (Gudon) gips boshini tasvirlash.	18
10	Parranda va hayvonlarning qalamchizgilari	18

4. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Qalamtasvir o‘quv fanini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba; O‘quvchilarni tasviriy faoliyatga o‘rgatishning mazmuni va xususiyatlari; tasviriy san’atga o‘rgatishning didaktik tamoyillari; tasviriy san’atga o‘qitish jarayonida qalamtasvirning ishlash mazmuni, metod va texnologiyalari; milliy va jahon tasviriy san’at tarixiga oid ma’lumotni bilish, tasviriy san’at tarixi nazariyasi, qalamtasvir qonuniyatlari, portret xarakteristikasini o‘rganish, qalamtasvirni o‘qitish jarayonida talabalarni estetik jihatdan tarbiyalash haqida; oddiy geometrik shakllardan boshlab insonning qomatini tasvirlay olishgacha **haqida tasavvur va bilimga ega bo‘lish;**

Qalamtasvir darslarida tasviriy san’at asarlarini yaratishda qalamchizgining ahamiyati, mashg‘ulotlarni tashkil etishda san’at asarlarini tahlil eta olish; maxsus maktabgacha ta’lim muassasalarida tasviriy san’atga o‘rgatish, maktablarda tasviriy san’at darslari uchun ishlanmalar tayyorlashni metodikasi to‘g‘rsida **ko‘nikmalarga ega bo‘lish;**

Qalamtasvirdan yaxshi o‘zlashtirishi va iqtidorli o‘quvchilar bilan individual dasturlar olib borish, tasviriy faoliyatga o‘rgatish jarayonini taxlil etish, o‘quvchilar ijodiy ishlarini baholay olish, insonning to‘liq qomatini tasvirlay olishgacha bo‘lgan ijodiy jarayonni taxlil qilish **haqida malakalarga ega bo‘lishi kerak.**

5. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:

- tezkor savol-javoblar;
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;

- individual loyihalar;
- namunalar, texnologik xaritalar tayyorlash;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar

6. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

7. Asosiy adabiyotlar

1. Axmedov M.B. «Qalamtasvir» darslik – Toshkent: «IJOD-NAShR» 2025.
2. Maxkamova S.B. Qalamtasvir, darslik – Toshkent: ILM-ZIYO ZAKOVAT 2025.
3. Maxkamova S.B. Qalamtasvir, o'quv qo'llanma – Toshkent: NIF MSh, 2024.
4. M.Axmedov, M.Xasanova «Qalamtasvir» o'quv qo'llanma Toshkent "IJOD - PRINT" 2021 yil.
5. Tulanova D.J. Tasviriy san'at tarixi, Darsik - Toshkent: NIF MSh, 2023.

8. Qo'shimcha adabiyotlar

6. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy taxlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollari bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. //Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar', №11
7. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil.
8. Шаров В. Академическое обучение изобразительному искусству. Год издания: 2013 издательство: «Эксмо», город издания: Москва, ISBN: 978-5-699-43162-5.

Axborot manbaalari

9. <http://www.edu.uz>-O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti.

10. www.pedagog.uz
11. www.edu.uz
12. Бакалавриат-ОП «Изящные искусства»
13. annotacii bak 2019. pdf

Yakuniy nazorat savollari

1. Geometrik jismlardan tuzilgan natyurmort qalamtasviri
2. Uy ro'zg'or buyumlaridan natyurmort kompozitsiyasi
3. Gips rozetka ishtirokida natyurmort kompozitsiyasi
4. Murakkab natyurmort kompozitsiyasi
5. Natyurmort sopol ko'za va mevalardan
6. David gips bosh bo'laklari qalamtasviri
7. Kesik bosh gips namunasini qalamtasviri

Dastur muallifi:

S.Amaniyazov-«Tasviriy sanat va muhandislik grafikasi»
kafedrası assistent o'qituvchisi.

E-mail:

Tashkilot:

Ajiniyoz nomidagi NDPI-«Tasviriy sanat va muhandislik
grafikasi» kafedrası

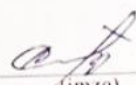
Mazkur Sillabus NDPI o'quv-uslubiy Kengashining 2025 yil 19-08
1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi" kafedrasining
2025 yil 27-08 № 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

(imzo) A. Abdiev

"Pedagogika" fakulteti dekani:

(imzo) Sh. Saparov

"Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi"
kafedra mudiri:

(imzo) G. Mambetkadirov

"Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi"
kafedra katta o'qituvchisi:

(imzo) A. Aldabergenov